

UniPID-verkoston lausunto: Suomen näkemys vuoden 2015 jälkeisestä kestävästä kehityksen agendasta

31.3.2014

YLEISTÄ

UniPID-verkoston lausunto koskien Suomen näkemystä vuoden 2015 jälkeisestä kestävästä kehityksen agendasta on kaksiosainen. Lausuntomme muodostuu sekä tästä lausuntokirjeestä että sen liitteenä olevasta muokatusta ja asiakohdittain kommentoidusta Suomen näkemyspaperiluonnoksesta.

UniPID-verkosto kiinnittää Suomen näkemyspaperissa huomiota erityisesti korkeakoulutukseen, tutkimukseen, tietoon ja innovaatioihin liittyviin kysymyksiin. Yleisenä tavoitteenamme on lisätä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tärkeyttä kehitysagendalla ja vahvistaa korkeakoulujen ja tutkijayhteisön roolia kehitystoimijoina, sekä Suomessa että kehittyvissä maissa. Tieteellisen tiedon ja korkeimman asteen koulutuksen merkitys kehityksen voimavarana ja kehitystä ohjaavana tekijänä on laajasti tunnustettu. Vahvaa korkeakoulusektoria tarvitaan tuottamaan tieteellistä tietoa sekä laadukkaita henkilöresursseja sosio-ekonomisen kehityksen moottoriksi.

Koulutus, tutkimus ja tiedon tärkeys läpileikkaavat kaikkia näkemyspaperissa esitettyjä Suomen pääperiaatteita. Universaali kehitysagenda edellyttää universaaliala tietoa. Ihmisoikeuksien toteutumiseksi on taattava riittävä tiedon saanti ja koulutus, jotta ihmiset voivat puolustaa omia oikeuksiaan ja osallistua kehityksen suunnitteluun ja toimenpanoon. Eriarvoisuuden vähentämiseksi tarvitaan tutkimusta, jotta käytössä on riittävästi sukupuolten ja eri alaryhmien mukaan eriytettyä tietoa eriarvoisuuden mittaamiseksi. Ympäristön kantokyvyn takaamiseksi Suomi korostaa ympäristöolosuhteita koskevan tieteellisen pohjan vahvistamisen tärkeyttä. Koulutuksen tavoite on kiitettävästi nostettu erikseen agendalle ja koulutuksen tärkeyttä korostetaan myös useiden muiden tavoitteiden alla. Tiedon tuotanto ja saatavuus ovat myös kautta näkemyspaperin esillä, mutta vain implisiittisesti nostamalla niitä erillisiksi tavoitteiksi tai suosituksiksi. Mielestämme tutkimuksen kehittämisen ja tiedon tuotannon tulisi kuitenkin olla Suomen näkemyksessä esillä myös eksplisiittisenä tavoitteena, yhtenä kestävästä kehityksen tekijänä.

Suomen näkemyksessä korostetaan yhteiskunnan eri sektorien osallistumista kehitysagendan laatimiseen ja toteutukseen. Vaikka tutkimus, tieto ja koulutus ovat läsnä Suomen näkemyksessä, korostetaan monitahoisten ja toisiinsa kytkeytyvien haasteiden ratkaisemiseksi kumppanuuksia ennen kaikkea julkisen sektorin, liike-elämän ja kansalaisyhteiskunnan välillä. Vaikka Suomessa suurin osa koulutus- ja tutkimussektoria kuuluvatkin julkisen sektorin piiriin, ei tilanne ole tämä kaikkialla maailmassa. Tämän vuoksi Suomen olisi tärkeää korostaa myös tutkimus- ja koulutussektorien kumppanuuksien tärkeyttä kehitysagendan muotoilemisessa, toimeenpanossa ja seurannassa. On tärkeää lisätä korkeakoulujen ja tutkimusinstituuttien omistajuutta kehitysagendasta ja näin vahvistaa niiden sitoutumista globaalien haasteiden ratkaisujen etsimiseen.

TUTKIMUS- JA TIETOPERUSTAINEN AGENDANMUODOSTUS JA ARVIOINTI

Suomen näkemyspaperissa arvosteltiin vuosituhattavoitteita keskittymisestä määrään laadun kustannuksella ja toisaalta eri tavoitteiden välisten vaikutussuhteiden huomiotta jättämisestä, mikä on heikentänyt ongelmien kokonaisvaltaista ratkaisemista. Edellä mainittuja puutteita osoittaessa olisi pidettävä huolta siitä, että laatu ja vaikutussuhteet huomioidaan Suomen omassa näkemyksessä koskien uusia tavoitteita. Näiden kysymyksiin liittyvät vahvasti tieto ja tutkimus, joiden pitäisi olla avainasemassa kehitysapendän neuvottelu-, toimeenpano- ja arviointivaiheessa, eli läpi koko prosessin.

Näkemyspaperissa esitetyt yksittäiset tavoitteet ja niiden alla olevat yksityiskohtaisemmat suositukset tulisi muodostaa ja arvioida tieto- ja tutkimusperustaisesti, tieteelliseen todistusaineistoon nojaten. Tällä hetkellä näkemyspaperissa painotetaan monia yksityiskohtaisia toimia, joiden toimivuudesta ei tuntuisi olevan näyttöä. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että luonnos korostaa tutkimuksen merkitystä hyvää politiikkaa suunniteltaessa. Mikäli ehdotettujen yksityiskohtaisempien toimenpiteiden vaikutukset tai keskinäiset suhteet jäävät epäselviksi, voisi näkemyksessä olla parempi keskittyä yleisemmän tason suosituksiin. Toivomme, että kunkin erityisalan tavoitteita muodostaessa ja tarkentaessa kuultaisiin näiden alojen erityisasiantuntijoita. UniPID tarjoutuu mielellään tukemaan ministeriötä kullekin tavoitteelle tai suositukselle relevanttien suomalaisten asiantuntijoiden identifioimisessa sekä mahdollisten kommenttikierrosten koordinoimisessa.

Universaaliudesta

Universaaliuden tavoite asettaa tiettyjä ennakkoehtoja, joiden on täyttyvä ennen kuin universaalista agendasta voidaan edes neuvotella. Universaalien kehitysapendän luomiseksi ja neuvottelemiseksi tarvitaan valtava määrä luotettavaa tietoa. Ilman tutkimusperustaista todistusaineistoa agendän laatimisessa sorrutaan helposti normatiivisiin ja arvovirittyneisiin, globaaleista valtakeskittymistä käsin määriteltymiin näkemyksiin, jotka esitetään universaaleina totuuksina. Tällaisissa näkemyksissä myös eri tavoitteiden tai suositusten keskinäiset vaikutussuhteet voivat jäädä epäselviksi. Jotta voisimme ylipäätään puhua universaalista kehitysapendasta, myös agendän perustalla olevan tiedon tuotannon tulee olla universaalista. Lisäksi universaalien agendän seurannan tulee tapahtua niin, että kaikilla mailla on yhtäläinen vastuu tiedonkeruusta, seurannasta ja raportoinnista. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista ilman yhtäläisiä mahdollisuuksia tiedontuotantoon, levittämiseen ja soveltamiseen kaikkialla maailmassa.

Tällä hetkellä kansainvälisesti arvostetun tiedon tuotanto on keskittynyt länsimaihin eikä paikallisen tiedon ja tutkimuksen tärkeyttä kehityksen tekijänä tunnusteta riittävästi. Jotta agendasta saataisiin aidosti universaali, tarvitaan vahvaa tahtotilaa sekä kansainvälistä tiede-, tutkimus- ja kehityspoliittista yhteistyötä tiedon kansainvälisten tuotannon rakenteiden muuttamiseksi. Universaalien tavoitteiden muodostamiseksi ja seuraamiseksi tarvitaan myös valtavaa satsausta kehittyvien maiden paikallisen tutkimuskapasiteetin, tutkimusinfrastruktuurin ja koulutuksen kehittämiseen. Tiedon tuotannon kehittämisen ja tasa-arvoistamisen tulisikin olla yksi kehitysapendän tavoitteista.

Universaali agenda edellyttää myös universaalista hyväksyntää ja kannatusta. Monet valtakeskittymistä käsin määritellyt universaalit totuudet ovat hankalia eivätkä todellisuudessa päde universaaleina periaatteina. Jos siis pyritään yhteiseen universaaliin agendaan ja huomioidaan, ettei agendalle voi mahduttaa kovin montaa tavoitetta, voisi olla paras pyrkiä ylittämään arvolutautuneet ja normatiiviset periaatteet ja keskittyä yleisemmän tason kehitystavoitteisiin, jotka kaikkien osapuolien on helpompi hyväksyä. Esimerkiksi

kaikille saatavilla olevan, laadukkaan terveydenhuollon kehittämisen voi nähdä edistävän pidemmällä tähtäimellä myös erityisryhmien terveystaloutta ja yleinen oikeusvaltiokehitys edistää myös erityisryhmien ihmisoikeuksia. Kädenvääntöä Suomelle tärkeistä arvokysymyksistä voi yhä jatkaa muilla kehitys- ja poliittisilla foorumeilla, mutta sen paikka ei ehkä ole universaalien kehitysagendan neuvotteluissa, mikäli niissä todella pyritään kaikkia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.

Pohjoismaisen yhteiskuntamallin panostus taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin (ns. TSS-) oikeuksiin on vakuuttava kestävä kehityksen viitekehys. Terveydenhuollon ja koulutuksen lisäksi köyhyyden vähentäminen on laajasti vaikuttava universaali päämäärä, joka on jo osittain toteutuessaan lisännyt satojen miljoonien hyvinvointia sekä vakauttanut maailmanjärjestystä. Nykyaikainen köyhyyden vähentäminen kytkeytyy myös työllisyyttä parantaviin osaamis- ja tietoyhteiskuntapäätelmiin.

OSAAMIS- JA TIETOYHTEISKUNTAKEHITYS JA TYÖLLISYYS

Tutkimuksen ja tiedon merkitys ei rajoitu vain tavoitteiden muodostus-, neuvottelu- ja arviointivaiheisiin. Koulutuksen, tiedon ja taitojen kehittämisen tärkeys toistuvat läpi kaikkien kehitystavoitteiden. Erillisen koulutustavoitteen lisäksi nämä on nostettu esiin erityisesti näkemyksissä koskien osallistavaa ja työllistävää vihreää taloutta sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Näissä molemmissa korostuvat uudet kestävät innovaatiot ja näihin liittyvä osaaminen sekä koulutuksen kehittäminen. Taloudellisen toimintaympäristön haasteiden ratkaisemisen lisäksi näiden tavoitteiden edistäminen edellyttää yhteiskunnallisen koulutus- ja tutkimusympäristön kehittämistä sekä innovaatiotoiminnan tukea. Kansainvälinen innovaatiotoiminta on suuren muutoksen edessä, kun kehitysmaiden kasvavalle väestölle tulee pystyä tarjoamaan peruspalveluja kohtuuhintaan. Tämä ei ole mahdollista ilman uusia halvempia palveluja ja innovatiivisia tuotteita. Näiden kehittäminen puolestaan vaatii tutkimus-, innovaatio- ja yksityisen sektorin tiiviimpää yhteistyötä sekä investointeja innovaatioprosessien kehittämiseen, hallintaan ja rahoitukseen.

On kuitenkin huomattava, että tutkimus, tiedon saatavuus ja innovaatiotoiminta ovat tärkeitä kestävä kehityksen edellytyksiä ja tekijöitä myös sinänsä, eivät vain muiden tavoitteiden tukitoimina. Ympäristöllisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävien yhteiskuntien takaamiseksi tieto- ja osaamisyhteiskuntakehitys tulisikin nostaa yhdeksi kehitysagendan tavoitteeksi. Esitämmekin Suomen näkemyksen selkeyttämiseksi, että Suomi pyrkisi viemään kansainväliselle agendalle näiden erillisten, mutta toisiinsa sidoksissa olevien tavoitteiden sijaan laajempaa tavoiteklusteria. "Osaamis- ja tietoyhteiskuntakehitys ja työllisyys"-ylätavoitteen alle voitaisiin sijoittaa seuraavat toisiinsa vahvasti sidoksissa olevat tavoitteet: "Koulutus ja nuoret", "Osallistava ja työllistävä vihreä talous" sekä "Tieto- ja viestintäteknologia". Näihin tulisi lisätä vielä yllä mainitsemamme tutkimuskapasiteetin ja -infrastruktuurin vahvistamisen sekä innovaatiotoiminnan tuen tavoitteet.

Koulutustavoitteesta

On erittäin myönteistä, että Suomi korostaa erityisesti koulutuksen tärkeyttä kehityksen tekijänä. Koulutuksen laadun parantamiseksi suositellut toimet eivät kuitenkaan pureudu tutkimuksissa ja viimeaikaisissa Maailmanpankin selvityksissä esiin tuotuun näkemykseen, jonka mukaan opettajien poissaolo tai se, että he eivät opeta, vaikka olisivat koulussa, on yksi tärkeimmistä koulutuksen laatua heikentävistä tekijöistä. Esiin nostetaan myös korkean asteen koulutus, mutta Suomen näkemyksessä ei puututa yhteen kehitysmaiden yliopistojen suurimpaan ongelmaan, eli puutteelliseen tutkimuskapasiteettiin. Erityisesti Afrikan

yliopistoissa on huutava pula tohtoreista jopa laitosten johtotasoilla. Tämä heijastuu sekä tutkimuksen että opetuksen laatuun.

Koulutuksen tärkeyttä ei voi korostaa liikaa: kaikkien kehitystavoitteiden toteutuminen edellyttää ennen kaikkea koulutettua väestöä. Nyt koulutamme monialaisten ammattiosaajien lisäksi tulevaisuuden päättäjiä ja kehityksen toimeenpanijoita. Kehittyvien maiden talouselämä ja kansalaisyhteiskunta kaipaavat kotimaisista yliopistoistaan iskukykyisiä yhteiskunnallisia vaikuttajia. Keskeisintä tässä pyrkimyksessä on nousevan tutkija- ja opettajapolven systemaattinen ja ajanmukainen koulutus.

LOPUKSI

Suomen näkemyspaperiluonnoksessa on listattu monia erillisiä tavoitteita, jotka toimivat eri tasoilla: osa tavoitteista on yleisemmin läpileikkaavia, osa selvästi toistensa ylä- tai alatavoitteita. Osaamis- ja tietoyhteiskunta ja työllisyys -klusterin muodostamisen lisäksi, myös muita Suomen esittämiä tavoitteita voisikin agendalla yhdistää Suomen kannan selkeyttämiseksi. Esimerkiksi "Luonnonvarojen kestävä käyttö ja hyvä hallinto" -tavoitteen sateenvarjon alle voisi sijoittaa mm. "kestävät kulutus- ja tuotantotavat", "vesi, sanitaatio ja hygienia" sekä "meret ja kalastus" -tavoitteet. Klusterien muodostamiseen on kuitenkin monia eri mahdollisuuksia, joten myös eri tavoitteiden yhdistämisessä olisi hyvä kuulla kyseisten alojen asiantuntijoita.

Lopuksi haluamme lämpimästi kiittää ulkoasiainministeriötä mahdollisuudesta osallistua Suomen näkemyksen muodostamiseen sekä valmistelutyöryhmätyön että näkemyspapereiden kommentoinnin kautta.

UniPID on vuonna 2002 perustettu kymmenen Suomalaisen yliopiston yhteistyöverkosto. UniPID pyrkii vahvistamaan ja edistämään monitieteellistä globaaleihin kehityskysymyksiin liittyvää koulutusta, tutkimusta ja yliopistojen yhteiskunnallista vaikutusta. www.unipid.fi